

ה' החכמי' דורשים דר' וואריכי' דדברי תועלת • ויהי' העם יסנים • וכדי לעוררם ה' אומרים להם דברים זרים לבהלם כדי שיהעוררו משנתם • כמזואר במדרש חיות בפסוק הק' יפה רעייתי • אמרו שם רבי-ה' דורש • והניבור ה' מתחננים בקל לעוררם אמר ילדה חשה במצרים ס' רבוי בחרם אחד ויהי' שם תלמיד אחד ור' ישמעאל בר' יוסי שמו אמר הוה כן • אמר ליה זו יוכדד שילד' משה שקול כנגד ששים רבוי וכו' עכ"ל המדרש • ע"כ כשתמלאני מפרש דברי הגדה • ותחשוב כי ממנו יולא ענין דק לדקות לשון הגדה חרות דבריה • ואני מפרש אותה שגא לעניני' פשוטים מאוד • אל תגזור שא"ל שהעלימו הענין הפשוט ההוא בלשון אחר • כי כבר הראתיך בענין דרכם בהגדות על דהיה לנור • עכ"ל כפי הצורך לענינו יע"ש • כי האריך קצת בפי' הגדה הכל' • ועיין בשו"ת שלו שאלה ט' שם האריך עוד בדברי' הנאותים לענינו ראויים הדברי' למי שאמרם :

[אמר המפרש ידידי הקורא ! שים לבך הדברי' האלה • כי הם רב התועלת בכמה מדרשי' והגדות חז"ל • וחכם אחד הראה נגד עיני מ"ש במדרש הנעל' פרשת תולדת דענין סעודת לוי • והוא לדעתי ענין כולל לכמה הגדו' ומדרשי' אשר כפי שטחיותן קשים מאד להולמם • ומפני שדעת קדושים לא אדע • ואין לי עסק בנסתרות • אמרתי פן ואולי יש סוד בדברי מדרש הנעלם הכל' יגלל כן-לא חפנתי להעתיק' • וגבון יבקש דעת ייקח' משם]

נתיב ט' צפ"א דע"כ בדרש ר' חנינא ואי תימא ר' שמלאי לעתיד לבא מציא הקב"ה ס"ת ומניחו בחיקו וכו' ענין צמה שפי' הרשב"א וסיים דברי' ז"ל ואל תבקש בכל מלה ומלה שגא להם בהגדה שתי' מכוונת ממש לענין • כי רוב המשלים הבאים בכתובי' נגלה • ובדברי חכמי' יכניסו בהם קרבה דברי' כדי לתאר המשל שהמשינו לו הכמשל • זה נגלה ומזואר לכל מי ששם לבו צמה שהבין מן המשלים • עכ"ל כפי הצורך לענינו • ולא אכחיד תחת לשוני שדברי' הרשב"א דענין זה הם למזכרת הענין בלבד • ואינם משפיקים כלל להשקיע דעת המעיין במדרשי' ובהגדות • והאיש אשר ידבנו לבו לדעת הענין בשלימות • ישתה בלמא ממי בחר מים חיים הנחלים ממקור הפתיחה שהקדים הרמב"ם ז"ל לספ' העזרה • או עיניו יאורו :

ובפ"ק דחולין בהגדה דר' פנחס בן יאיר הוה קאזיל לפדיון שבויים כתב הרשב"א ז"ל ממה שנתפס' פרכוס רב בתורה גם בספרי התלמוד שנאמיניהו אנאפ' שלא בטרך לדרב בו • התחדש אות או פלא לעת הצורך לעם כלו ע"י ציחא או אפי' לאחר מן החסידים וכו' כמו שקרה לר"א וחכמי' דענין תנור של עכנאי וכו' וכאלה רבים :

גם מנהג חז"ל להמשיך הפלא או המעשים המתחדשי' על דרך הויכוח • כאלו נתחייב הענין כן מזה הכרת הטענה • עד שתמלאם ז"ל נמשכים אל הדרך הזה אף בדריאת הנבראים בראש ה' מרגועם וחפסם • כאמרם כל מעשה בראשית לדעתם נבראו • ומן הנמנע להשתה הנברא מן האפס המוחלט • מסכים אל דבר • קודם הצלחו ונאחו אל הפועל • והאיש יבראו לדעתו • קודם היות לו קליחת בכה וכ"ש שפועל [כי ענין זה סותר ח"ע והוא מן הנמנע שיש להן טעם קים • אמר המפרש הנלע"ד שהטנה בדפ"ק' לציחא מלך' סל המחפלים

ו-צ"ו יע"ש כי האריך מאוד בענין זה בדברים של טעם ובאשר ענין יעקב עם הפירושים מצויים ביד כל אדם אין מהצורך להעתיק כל דבריו :

ובשם הרשב"א הביא הכותב שם דברי' נאותים לענינו • ח"ל • דע שכל מה שציארוהו בהגדה זו מהורדת דמעות וסיפוק ידיים ודחיק' רגלי' ושאג' הקול משלי' הם כלם • לסודת נער ודאגה על חרבן הבית • ועל גלות העם • ומפרשי' אלו אותן כדרך המקראות שהציאו בהגדה • גם אני אכה פני אל לפי • השמים כסאי והארץ הדוס רגלי' • והניחותי חמתי • שאג יסאג על נטוי • שכל אלו משלי' ודמיונים • לשך האחז • וע"ד זה בלחוכמה כמבוי' וכו' וגם החכמי' אחזו דרך המקראו' • וכן פי' רב האי גאון ז"ל • וכן האריך בציחא הענינים אלה הגאון ר"ן ז"ל יע"ש כי האריך בענין זה דפח"ח :

נתיב ז' במסכת ברכות פרק א"ע על הדרש דריש לקיש בפסוק ותאמר ליון עתני ה' וגו' כתב הרשב"א ז"ל שם משתבשים וחושבי' שם ז"ל מפרשי' הכתובי' הבאים בהגדותיה' כיוצא בזה על דהאמת וכו' וכאלו עשו כאן עולה בשורק כמו עולה בחולם וכו' וזהו שכתבו רבים • ונחלקו לב' כתו' • כת מהן מזה נטומן לדברי' חז"ל וסמכן על מה שאמרוהו • חושבים ב"כ פי' המקראות באמת • אחר שגא בדבריה' ז"ל כך • וכת מהם מהשכחי' יותר • ונוטים אל דהכפירה • שחושבי' כי כן היתה דעתם בפי' המקראות ההם • וחזרי' וגזרי' שזה שינוי מהם • ומזה יאלו לשינוי גדול מומנו ותול' השינוי בכל מה שאמרוהו • גם בפי' התורה ובמצי' • ואלו בכלי' באמת וגד פנים' נכונים :

וכרי לאלק שני השינויים האלה • אני צריך להעיר ולפר' כונה וכל כיוצא בזה בו יע"ש • והכלית דברי' שאין הכונה לח"ל רק להכנים ציחו' הענין בלשון הפסוק לרמוז חכר • מה מנהג חז"ל במקומות אחרים כמו שחמרו במסכת ז"ב פרק הספינה על פסוק וניחם אדך חשבון אמר רשע אין רם • וכו' צודאי אין כונתם להוסיף הפסוקי' מידי פשטן • אלא כל זה מחמתן לקצוע דברים הכריכי' גככדי העיון • גדולי התועלת • בלשונות לא תשכח זכרם עכ"ל • [אמר המפרש הק' רואה שדע' הרשב"א הוא כדע' הרמב"ם שהבאתי דברי' לעיל • וסיגטון אחד עולה לחכמי' כמו לנביאים] • ועיין מ"ש עוד הרשב"א בפרק הכל' על ממרא דר' יוסע בן לוי בפסוק עין לא ראתה אלוד' זולתך זה יין המשומר בעצבים משנת ימי בראשית :

נתיב ח' בפרק הירואה בהגדה אכן שנקשעו מלך חשבון לזרוק על ישראל כתב הרשב"א ז"ל ח"ל • תחילה אפריך על ענין הגדו' שגאו בתלמוד ובמדרשי' • דע כי בלח מהם בלשון עמוק לסבות רבות • כי לעמים תמלאם ז"ל רומזים על ענין פשוט מאוד או שאין צורך כלל • ועכ"ל ציחא אותה בלשון זר ועומק מאוד • עד שיחשוב המסתכל שיש דענין ההוא אחס ענין צריך להסתירו • ואינו • בו' רק כדי לחדד לבות החלמידים • ועוד כדי לעור עיני הכסילים המטילין שינוי בדברי חכמי' וכו' כענין שכתוב כי ישרים דרכי ה' נדיקים ילכו גם ופושעים יכשלו גם • וכבר ציחא הרמב"ם ז"ל שתי הכוונות האלה בהגדות הנעלמות צפיתחת המשנה שלו • ועוד יש להם קיבה לתחת גלו אותם הם במקנת המדרשים • והוא כי לעמים

המחבר זה"ו בסדר קדשים צכלל וצפרט צגמרא דמנחות . גס צספרי הפוסקי' נמלא סך רב משגיאות כאלה : עיין צמ"ס צטור י"ד סי' כ"ח ז"ל כתוב צספרי הרד יחזקא וכו' וצמ"ס הרב צ"ש [וכבר הקדימו צענין זה הרב הגדול ר"א מפרלא צבא' הטור] וצטור הכל' סי' ס"ט צמ"ס הטור ז"ל מצאתי כתוב צאגרת התשובה לר"י ז"ל וכו' וצמ"ס הרב צ"ש [גס צענין זה הקדימו הרב הגדול ר"א הכל' צהגהת הטור] ועיין עוד צטור ח"ח סי' כ"ו צמ"ס הרב צ"ש על מה שהובא צפי' המשנה לרמב"ם ריש פ"ד למנחות וכו' וצמ"ס התי"ט צפי' המשנה הכל' . וצטור י"ד סי' רפ"ו העתיק הרב צ"ש צסמ"ק צמ"ס י"א שיש צירושלמי עיר שיש צה חזרים פטור מן המזחה עיין מ"ס צענין זה צסם ריב"ז א' ואשים קנאי למילי צדצר שגודע לכל מי שעבר צים התלמוד וצנחלים הטובעים ממנו . ולדוגמא אציג עוד מה שמצאתי צהלכות ר"א שצאו כמה פעמים צדפוס וכל הרואה הצין הלו יפלא איך נשאר השגיאות האלה :

בהלכות ר"א צמסכת שבת פרק ט"ו צמימרא דר' חייה צר אבא אמר ר' יוחנן גנאב הוא לת"ח שיצא צמנעלים המטולאים וכו' יע"ש . ומצאתי שלא צלכד שצברי הרי"ף הם נגד מסקנת הש"ס דצרכות דף מ"ג ע"ב אף גס הוא סותר צברי עצמו צמ"ס צפ"ו דצרכות דוק ותשכח . וענין זה [ר"ל שהמחבר יסתור צברי עצמו] היא השגיאה היותר גדולה צצצע מיני סתירות שהעיר עליהן הרמב"ם ז"ל צפתיחת ספר המורה יע"ש . ואיך ניחם ח"ו שגיאה כזאת לשר וגדול צחורה הרי"ף ז"ל אשר צאמת כתב עליו הרב המחבר ר' מנחם צן זרח צספרו צרה לדרך ז"ל . וילאה כל אדם לחצ' חבור כמוסו אם לא צרה"ק . ולא מצאתי צכל נושאי כליו מפרשי צברי מי שצעיר על ענין זה . גס צספר חומת ישרים לא מצאתי צברי . אחמה' וכמה צמים הייתי מצטער צענין זה ולצי אמר לי צצודאי טעות המעתיק או שגיאת הדפוס הוא :

ובאשר הזדמן שלמדתי עם צני המשליל ר' אברהם יצו פלכות דעות צספר הרמב"ם הקרה ה' לפני שמצאתי להרב המחצ' ל"מ צפ"ה שהעיר על ענין זה וכתב שהוא ט"ס . והנאני מאוד והגהתי' צגליון הרי"ף שלי : ומצאתי עוד צהלכות ר"א צפ"ג דחולין שכתב ז"ל ירוקה כשרה מצדדי נתן וכו' . וצאת אשה אחת לפני שמלה צנה ראשון ומת' . רביעי צציאתו לפני וכו' יע"ש : **הנה** כל עין רואה יפוט צצדק שטעות נפל צדפוס . כי ענין זה מתנגד לנירסת הש"ס [שבת דף קל"ד וחולין דף מ"ז] מצורף לזה שר"א צהלכותיו פרק י"ט דשבת חפס צלשונו כגירסת הש"ס יע"ש וכן פסק צהלכותיו להדיא צפרק הצי על יצמתו . שכתב ז"ל ואסיקנין נישואין ומלקיות צברי . וסמות ושור המועד כרשב"ג [וכן הוא צגמרא דף ס"ד ע"ב] וכו' ומסתברא דמילה כנישואין צצחרי צימני הויא חזקה . דספק נפשות היא וספק נפשו' להקל . עכ"ל יע"ש ופלי וכן הוא צש"ע י"ד סי' רס"ג וכהנה עוד שגיאות רבות מצאתי צהלכות ר"א : **ובאשר** שגודע שהרב המחבר חומת ישרים מעלתו גדלה מאוד ומלאתו מלאכת שמים צאמנה הי' עושה . אזי

המהלכסים ומצקרים מומין וחסדונות צעניני הצריאה צכלל וצפרט . וסורו לנו חז"ל שאין הדבר כן . ואמרו ע"ד מליצה ונחות הלשון כל מעשה צראשית לרעתם צבראו . ר"ל סאלו הי' צאפשרות טבע הצבראים להתייען עם כל אחד ואחד . אזי צודאי הי' מסכים על הענין כמו שהוא צברא צאמת . צאשר שנמצא לכל אחד מהצבראים כלים מיוחדים כפי הצורך לענינו . עלי' אין להוסיף וממנו אין לגרוע . כצואר צחכמת הטבע . וכל החכמים אחתיים מודים צזה הענין . צאופן שמציאים ממנה מופת על מציאת ה' ית' וצברו חז"ל צענין זה כלשון צני אדם כצודע] ואמרו עוד אמרה לצנה לפני הקצ"ה צצש"ע ח"א לשני מלכים שיצתמו צכתר אחד וכו' . ואלה רבים להם ז"ל צמקומות רבות . וזה כלו אינו על דרך כיון האמתי . שא ע"ד הרצח משל לכונות ידועות . מועילות הרבה ומיישרות אל האמתות האמונה צחידוש עולם והשגחה . ולסיבות אחרות . רבות הצועלת וכו' עכ"ל יע"ש . ועיין צפרק ששי מחלק צ' חספי המורה . [אמר המפרש ועל הקוטב הזה תסוב ג"כ ממרא דר"י משום ר' יוסי צן זמרא צפ"ג דערכין מ"ד מה יתן לך ומה יוסף לשון רמי' כו' יע"ש . וכהנה רבות עוד צמדריים וצשני תלמודים צצלי וירושלמי . דוק ותשכח שאין להם פי' אחר על אמתו רק כמו שכתב הרשב"א הכל' לא זולת זה] . עיין צמ"ס הריטב"א צפ"ק דע"כ על מעשה דאלעזר צן צרדאי וכו' הלך אלל הרים וצצעות וכו' וכבר העירו ג"כ על ענין זה צתים' דף י"ז ע"א ד"ה עד שאלו מצקשים כו' יע"ש :

נתיב י צ' סיבות הן שגורמות צנזקין שאין ציכלתנו להצין צצנת מקומות צבריחו"ל . צפרט צהגדות (א) חסרון הצנת לשון חכמי' הקדמונים רבותינו ז"ל . צהיו' שצסיבות הגרוש והטלטול מגוי אל גוי ומממלכה אל ממלכה צצחצש הלשון . וצוללים יעלה . עליה זו ירידה הוא צאופן שנלל מאתנו הלשון והכבוד ולא צשתייר כ"א כזית צמקום מרה :

(ב) קלקול המניחים והמדפיסים . אשר על ענין זה העיר צצדק החכם השלם הרופא ר' יוסף קאנדי' ז"ל צספרו המחוכם אילס . שכתב ז"ל האף אמנם שמים שיצא מלאכת הדפוס לאור עולם היחה טובה כפולה ומוכפלת למקום עלינו להמציא צדינו ספרי חז"ל לחלקם ציעקב ולהפיצם צישראל . אבל גס צצמחה יכאז לצ' . מפני שהציאה גס צרתה צצרתה צכמה מיני לקוהא צחסר ויתיר וחליף עכ"ל הנה כל איש המורה על האמת יתן מקום לצברי החכם הכל' . כי על המעט ימצא ספר צדוק נקי משגיאות וטעות . כן צהלכות כן צהגדות . וצאשר שנין זה הוא מפורסם וצודע לכל מי צצקי צגלילות הספרים מצורף לזה שאריכות שגאה נפשי גלל כן אין רצוני להרחיב הדבור צזה . ולדוגמא צעלמא אציג פה איזה ענינים כפי אשר הזדמנו צצכרונא אם יעיז צעני יידי הקורא ישים עיני עליהם : צפ"ג דחולין צגמרא דר' זירא והוא שיכול לחיות ע"י הלעטה ופ' עיין צמ"ס הרב צ"י צי"ד סי' ל"ג : על מה שמוצא צצת' צפרק הכל' דף נ"א והלכתא עמדה צריכה צריקה ו' עיין צמ"ס הר"ן . והאריכות צענין זה צצם' אף למחבר צצנו כמה שהעיר על ענין זה הרב

יכלתו ורצונו בלתי נ"ת * גם הוא למעלה מן הסבצ * כי הוא
בראה ויכל לשנותה * וכמו שברא מרצו הטוב כל המינים מאדם
הגמור כמו כן יכול לבטל אות' ולשנות סדריהם בכל עת שירצה
אף גם כל העולם כלו בידו לשנותו אל ההעדר הגמור אשר
ממנה לוקח * אם ירצה * וענין זה לא יסופק על כל בעל דת
בכלל * ועל כל מי אשר בשם ישראל יכונה בפרט * כלם יענו
ויאמרו שהי' יכול על כל אלה וכיוצא בהם * כי אין צענינים
כאלה דבר הסותר א"ע או שני הפכים בגושה אחד * בזמן
אחד * כי הנותן צורה יש יכולת בידו להסיר ממנו צורה או טבע
זאת וליתן לו צורה או טבע אחרת * ח"ש ח"ל מי שאמר לשמן
וידליק יאמר לחומץ וידליק * הכונה בזה שיס' ממנו טבע החומץ
ויתן לו טבע השמן :

והכת השנית מן הנמנעות היא כשתמצא סתירה צענין
עצמו * דרך משל שיהי' קוטר המרובע שזה
לצלעו * ושיהי' חלק דבר * גדול ככל או שיהי' אחד מן הקוים
היוצאים מן המרכז אל קו הסובב * יותר גדול מחברו * כל
אלה ודומיהם הם נמנעות מלדענמן * וא"ל לתאר' ביכולת
עליהן * ואין זה חסרון בחק' כמו שאין חסרון בחקו לומר
שא"ל לצורה ית' לברא עוד צורה אחר שידמה לו מכל צד * או
שיגשם עצמו * הנה אלה ענינים לא נאמין בשום פנים שיתואר
האל ביכולת על אחד מהם * וזה מפני שהוא ענין סותר א"ע *
כן הוא הענין בכל הדברים הסותרים א"ע שלא יתואר הי"ת
ביכולת עליהם * ואין זה לאות בחקו ולא מעוט יכולת * ואם
השם לבך לדקדק בדברי חז"ל תמצא שכן דעתם בכל מקום *
ר"ל כדעת הרמב"ם ז"ל * הכ"ל * ואחר' נמשך הרשב"א ז"ל
הבאתי דברי לעיל נתיב ט' וכן דעת כל החכמי' אחמיי :

הנה צענין חמ"ו אמרו בפ' דפסחים דף ק"ח ירד גבריאל
ולקח מצפנים * וכו' וכן אמרו בפרק יט"ז דף ע"ג
אמלא לא נטענו הגתלי' מידו של כרוב לידו של גבריאל וכו' דקדקו
בלשונם כל פעם לומר לשון ינין * כוונתם שנטל מהם טבע
האש * דאל"כ הוא ענין הסותר א"ע * ר"ל שישאר האש על
טבעו ואעפ"כ לא ישרוף * וכבר זכרנו בשם הרמב"ם ז"ל שכל
ענין כזה ת"ל לתאר' ביכולת עלי' :

אחרי המעיין אם תנקה ענמך מן ההרגלות (בל"א זך
פון פאר אורטהייל רייניגען) ותעיין בעיון דק בדברי
חז"ל ובכל הגסים ונפלאות תמצא' כלם על אופן זה * ר"ל שצורה
הטבע לקח מהם טבעם ונתן להם טבע אחרת * לא זילת זה *
וענין כזה אין צד שום נברא לעשותו * רק ציד ה' שהוא יסל
על כל מה שברא * ובכלל הנברא' היא הטבע עצמה ג"כ * שמור
הענין זה בלבד * כי הוא גר המאיר במקומות אפלים :

עוד צריך אני להעיר שכמה דברי' נמצאו במדרשים ובהגדו'
שא"ל לעמוד עליהם ע"ד החקירה * ד"מ מ"ש חז"ל כל
מה שיש ביצשה יש בים חת מן החולדה * * ענין כזה אין ציד
לעמוד עלי' ע"ד המחקר * כילא ראינו אינו ראי' * ובפ"ז דחולין
אית' ובגפן שלשה שריגים אמר' ר' חייא בר אבא אמר' רב
ג' שריגאים היוצאים מן ישראל בגל דור דור * פעמים שב' כאן
ואחד בא"י וכו' רבא אמר אלג' ג' שרי ג'ים שמלמדין זכות על
ישראל בכל דור ודור * וכנהג דבות עוד במדרש' ובאגדות * לו
וכיוצא בהם אין יד החקירה שלטות בו * ובספר' ל"ל שהענין
הוא

אוי גבריאל שגהזו וכיוצא בו שלא העיר עליהן * גם הטעיות
שנמצאו בספרו * מתחת יד המניה או המדפים יאלו :

נתיב י"א המדרשות רובן אינן אלא אסמכתות * ומקרא
אינו יוצא מיד פשוט * והדורש עשה סמך
לדברי' מן המקרא * כדי להכניס הדברים בלש השומע *
ודרך פשוט לחוד ולשון חכמים במדרשיהם לחוד * ואין מקשין
מה על זה * ונאמרת הם יודעים הפשוט יותר ממנו * והדרשות
הי' משתמשין בהן כפי הגאות לעניניהם להמשיך הלצנות *
לקרב אותם לעצות ה' * גם להטיב חזרת בני אדם * בהרחקת
השל ועשיית הישר והנדר * כפי צורך הענין והזמן * וכן הוא
הענין באל חקרי הגמלי'ם בש"ס פעמים רבים שאין הכונה
בהם לשנות הקרא * רק הדורש כפי ענין הדורש עשה לו
סמוכין בפסוק להמליך ענין הדורש בחילוף אותיות היוצאת
מוצאת אחד * כמו אל חקרי בהלה אלא בחלה או אפי' בזהותיות
שאין ממוצא אחד רק דומות הן בכתובה מעט * כמו שדרש
ר"ע בפ"א דסוטה א"ת בעדי עדים אלא בעדרי עדרים * האף
אמנם שאות ד' היא ממוצא הלשון ואות ר' ממוצא השנים
כנודע * מ"מ מפני שהן דומין קצת בכתובה סמך הדורש עליהן *
וכמו כן מנינו בתיבת הדומות צמצטא * כמו א"ת אזניך אלא
אזניך * וכנהג רבות בתלמוד :

ומפני כך דקדקו בדבריהם ואמרו אין מקרא יוצא מיד
פשוט * ולא אמרו אין במקרא אלא פשוט * להורות
לט סדרך הישר ונאות שאין להוציא המקרא מפשטו לגמרי *
אבל ניתן רשות לדורש בו כפי הענין והצורך * כאשר השיב אחד
מהבכמים בפ"ק דהענין הבאתי דברי' לעיל בנתיב ה' יע"ש *
וענין זה הוא כלל גדול * דעון וסניגור :

נתיב י"ב הרמב"ם זק"ק ג' פרק ט"ז מספר המורה
כתב ז"ל ללמנע טבע קים * קיום עומד *
אינו מפעולת פועל * א"ל שההנחתו כלל * ומפני זה לא יתואר
ה' ביכולת עלי' * ואין חולק על זה מאנשי עיון כלל * ולא יסכל
זה אלא מי שלא יבין המשכלות * עכ"ל כפי הצורך לענינו *
יע"ש :

הנה מפרשי דברי' לא יאלו ידי חובת ביאור צענין זה *
כמהגם ברוב המקומות * שהאריכו במקום שהי'
להם לקצר * ומקצרים במקום שהי' להם להאריך * גם משנים
מדעת בעלי' הרמב"ם ז"ל להחליף טבע צרע * ועל הרוב האחד
שונה אמן יתומה אחד חברו * כנודע להמעין ומצין דבריה' *
ובאשר שענין זה הוא עיון דק ורצ התועלת אמרתי לברר
אותו כפי יכלתי :

דע שהנמנעות נחלקים לשני כחות * הכת האחת הן אותן
שנמנעות הן בחקיקו ובחק הטבע עצמה * דרך משל
שינתן לאיש אחד גבורה כגבורת שמשון * או ללמוד לאדם אחד
שיהי' שלם בכל חכמ' ומדע שבעולם * או שהאש שמתבער לעלות
למעלה ירד למטה * והמים שמתבער לירד למטה יעלו למעלה *
כלי הכרח מחקו * אלה ודומיהן האף אמנם שהם נמנעים
בחקיקו ובחק הטבע * כלם אפשריים הם אלל הבוראית' *
ביהוא הנותן כח * וחזון לאדם דעת ומלמד לאטש בינה כפי